

اشاره:

مطلب حاضر پیش طرح تحقیقی است در مورد کتاب شناسی و فهرستگان ارتباطات اجتماعی.

محقق با اشاره به کاستیهای موجود در کتاب شناسیهای ارتباطات اجتماعی در ایران و فهرست جراید در ایران، ویژگیهای فهرستگان موضوعی پیشنهادی را چنین برمی شمرد: استفاده از تعریف عملی ارتباطات اجتماعی به جای رده بندی معمول در کتابخانه، مراجعه مستقیم به اصل منبع، فهرست موضوعات کلیدی و... این تحقیق توسط آقای نیکنام و به درخواست مرکز مطالعات و تحقیقات رسانهها در معاونت امور مطبوعاتی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی انجام می گیرد.

کتاب شناسی:

کتاب شناسی واژه ای است که از ساخته شدنش مدت زیادی نمی گذرد. در حقیقت پس از سال ۱۳۰۰ شمسی که پسوند «شناسی» را به بعضی نامها افزودند و از ترکیب آنها حاصل مصدور می ساختند و معادل برخی از واژه های فرنگی که به «لوزی» ختم می شدند قرار می دادند، پسوند «گرافی» در واژه «بیبلیوگرافی»^۱ به «شناسی» ترجمه شد و حاصل مصدر «کتاب شناسی» به عنوان معادل «بیبلیوگرافی» وضع شد و به کار رفت.

سابقه واژه بیبلیوگرافی به سده دوم میلادی باز می گردد و از نظر لغوی مأخوذ از کلمه یونانی بیبلیوگرافیا^۲ است که از دو جزء بیبلیون^۳ (به معنای کتاب) و گرافن^۴ (به معنای نوشتن یا نگاشتن) گرفته شده است.

بیبلیوگرافی در آغاز برای عمل نوشتن و استنساخ کتاب به کار می رفت و تا پایان قرن هفدهم میلادی بر همین معنا باقی بود. اما از سده هیجدهم این واژه معنا و کاربرد تازه ای یافت و از «نوشتن کتابها یا کتاب نویسی» به «نوشتن درباره کتابها» تغییر پیدا کرد. در سده نوزدهم دامنه معنایی کلمه گسترده تر شد و بر علم به احوال کتاب، تاریخ پیدایش و تحول آن، مراحل تولید فنی، مواد کتاب، شیوه های کتاب سازی، تاریخ چاپ و کاغذ، صحافی، تذهیب و تجلید، آرایش و سایر جنبه های مادی کتاب دلالت کرد. در واقع حتی تا پایان سده هیجدهم نیز واژه مستعملی نبود و از سده نوزدهم به بعد، واژه بیبلیوگرافی در زبانهای اروپایی به کار رفت

- 1- Bibliography
- 2- Bibliographia.
- 3- Biblion.
- 4- Graphon.

و به دیگر زبانها نیز ترجمه شد و یا به عنوان یک واژه قرضی در بعضی زبانهای غیراروپایی به کار گرفته شد، برای مثال واژه بیبلیوگرافیا با همین تلفظ و با همان معنایی که در زبان اروپایی به کار می رود، در زبان ترکی استانبولی نیز به کار برده می شود.

تعریف کتاب شناسی:

درباره اینکه کتاب شناسی دقیقاً به چه معناست و بر چه نوع علم و فعالیت علمی دلالت می کند، اختلاف رای وجود دارد. برخی آن را علم کمکی برای تمام علوم دانستند و برخی دیگر آن را علم کتابها توصیف کرده اند و برخی نیز کتاب شناسی را «بررسی کتابها به عنوان شیئی مادی» تعریف می کنند.

در زمان ما اصطلاح کتاب شناسی در دو معنای بسیار گسترده و متفاوت به کار می رود:

۱. علم یا فن توصیف کتابها (که در این صورت پژوهش در همه جنبه های مادی و معنوی کتاب را شامل می شود).

۲. کتاب شناسی صورت مدونی است از مأخذ، منابع، آثار، اسناد و مدارکی که به شیوه خاصی گردآوری و تنظیم شده باشد و اطلاعات کتاب شناسی مبرهبط به آنها را در اختیار پژوهشگران و خوانندگان قرار دهد. به عبارت دیگر کتاب شناسی فهرستی است از آثار یک نویسنده به خصوص، یا آثار مربوط به یک موضوع خاص و یا فهرستی است از کتابها و دیگر منابع که به نحو منظم تدوین یافته و مورد استفاده کسانی قرار گیرد که می خواهند بدانند در هر مورد چه کتابها یا مقاله هایی نوشته شده است.

کاربردهای کتاب شناسی:

امروزه دیگر مسئله جوامع صنعتی مسئله ای قدیمی به شمار می آید و اغلب به جای جوامع

پیش طرح

فهرستگان

توصیفی - موضوعی ارتباطات

مهرداد نیکنام*

صنعتی از اصطلاح جوامع اطلاعاتی استفاده می‌شود. به این معنی که دسترسی به اطلاعات در مورد یک مسئله خاص بر تکنولوژی انجام آن کار ارجحیت دارد و لزوم آگاهی از تجربه‌های دیگران با توجه به حجم و سرعت انتشارات در هر زمینه از علوم - که از آن به عنوان انفجار اطلاعات یاد می‌شود - بسیار حیاتی است.

کتاب‌شناسی بهر دو معنایی که گفتیم رشد و نمو یافته است و در حال حاضر یکی از نظام یافته‌ترین ابزارهای تحقیق و یکی از کارآمدترین وسیله‌های دستیابی به منابع و اطلاعات موضوع تحقیق است و نقش و اهمیت آن به عنوان وسیله بررسی کتابها و علم انتقال مدارک مکتوب به ثبوت رسیده است.

سازمان یونسکو در سال ۱۹۵۰ هدفهای کتاب‌شناسی را چنین خلاصه کرده است:
۱) کتاب‌شناسی سطح کیفی پژوهشها را بالا می‌برد.

۲) کتاب‌شناسی سبب می‌شود که از دانش موجود و از تجربه‌های علمی همه جوامع بهره‌گیری سودمندتری به عمل آید.

۳) کتاب‌شناسی به اشاعه اطلاعات کمک می‌کند و دانش را اعتلا می‌بخشد.

فهرستگان:

فهرستگان یا فهرست مشترک ۵، سیاهه‌ای است از موجودی چند کتابخانه اعم از کتاب و دیگر مواد کتابخانه که به منظور سهولت در بازیابی محل نگهداری مواد کتابخانه، مورد استفاده قرار می‌گیرد. به وسیله فهرستگان همه مراجعه کنندگان و حتی خود کتابدار از محل بعضی یا همه موجود در کتابخانه‌ها اعم از چاپی، خطی، دیداری و شنیداری و غیره اطلاع پیدا می‌کنند. فهرستگان شامل اطلاعات کتاب‌شناختی مواد موجود در کتابخانه‌های یک منطقه جغرافیایی خاص است. و به دنبال اطلاعات کتاب‌شناختی رمز مخصوص کتابخانه یا کتابخانه‌ها آمده است.

اشاره‌ای به پیدایش فهرستگان در دنیا: آنگاه که کتابداران قریب ۵۰۰ تا ۶۰۰ سال پیش دریافتند که نمی‌توان تمامی کتابهای موجود در دنیا را در یک کتابخانه گرد آورد، فکر تهیه فهرستگان به وجود آمد، آنچه این اندیشه را تشدید کرد، گسترش علم و صنعت

S- Union Catalog

● مهمترین کاستیهای کتابشناسیهای موجود

بشرح زیر است:

نداشتن روایی، جامع نبودن، غلطهای ارجاعی، مشخص نبودن تعریف رسانه‌های جمعی، کمبود منابع مورد استفاده و نداشتن چکیده و موضوعات کلیدی.

و پیدایش نشریه‌های بسیار در زمینه‌های مختلف و عدم امکان احاطه بشر به تمامی دانش بشری بود.

در اروپا علی‌رغم اینکه اندیشه تهیه فهرستگان نزدیک به دو قرن مورد بحث اندیشمندان بود، ولی آلمان اولین کشوری است که به این اندیشه جامعه عمل پوشاند. در سال ۱۹۳۱ میلادی اولین جلد فهرستگان حاوی منابع ۱۶ کتابخانه ایالت پروس تهیه شد.

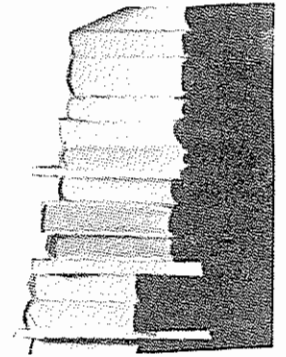
در ایران در سال ۱۳۴۸ آقای احمد منزوی به توصیه مؤسسه عمران منطقه‌ای فهرستگانی از کتابهای خطی فارسی کتابخانه‌های ایران و چند کتابخانه خارج تهیه و منتشر کرد.

فهرستگان مجلات که حاوی نام وسایر مشخصات کتاب‌شناختی مجله‌های موجود در کتابخانه‌های یک ناحیه جغرافیایی است، نوع دیگری از فهرستگان می‌باشد که در نیمه اول قرن بیستم رواج پیدا کرد. در ایران، اولین فهرستگان مجلات در شهریور ۱۳۵۰ توسط مرکز مدارک علمی مؤسسه تحقیقات و برنامه‌ریزی علمی و آموزشی انتشار یافت.

فهرستگان دانشگاهی که فقط روی برگه نگهداری می‌شد و شامل فهرست مواد کتابخانه‌های دانشکده‌ها و مؤسسه‌های وابسته بود نیز از اوایل قرن بیستم مرسوم شد. امروز هم کتابخانه‌های مرکزی دانشگاهها برای اینکه موجودی کتابخانه‌های وابسته را بدانند، معمولاً اقدام به نگهداری یک بایگانی مادر شامل برگه کلیه کتابهای موجود در کتابخانه‌های وابسته به خود می‌کنند.

پیشینه موضوع:

● پیشینه تدوین کتاب‌شناسی ارتباطات اجتماعی در ایران
جستجوهای اولیه حاکی از آن است که تاکنون حداقل ۹ کتاب‌شناسی در زمینه

ارتباطات اجتماعی به شرح زیر به صورت کتاب یا پلی کپی و زیراکس منتشر شده است که هیچ کدام آنها فهرستگان توصیفی-موضوعی نیست.

منتشر شد (۱۹۱۱م). سه سال بعد، رساله‌ای از سوی محمدعلی خان تربیت تدوین، و به وسیله ادوارد براون به انگلیسی ترجمه و منتشر شد (۱۹۱۴م).

۷ سال بعد مجله گاو که در برلین منتشر می‌شد، از شماره ۴ سال دوم خود مجموعه مقالاتی را در این مورد آغاز کرد که در سه شماره با عناوین «جراید فارسی»، «چاپخانه و روزنامه در ایران» و «روزنامه‌نگاری در ایران در قرن سیزدهم» منتشر شد (۱۹۲۱م). ۲۷ سال بعد، کاملترین فهرست مطبوعات به همت محمد صدرهاشمی با عنوان تاریخ جراید و مجلات ایران منتشر شد (۱۹۴۸م = ۱۳۲۷ش) این فهرست که مشتمل بر ۱۱۸۶ روزنامه است،

الف) نداشتن روایی

در مقدمه کتاب گفته شده که محدوده زمانی کار، کتابها و مقاله‌هایی است که از ۱۳۴۷ تا ۱۳۵۵ به فارسی منتشر شده است. در حالی که کتاب اصول روزنامه‌نگاری در جهان تألیف دکتر شمس مستوفی که در خرداد ۱۳۴۳ از سوی انتشارات فروغی منتشر شده، در ردیف ۳۴۰ کتاب مذکور آمده است که خارج از محدوده زمانی ذکر شده می‌باشد. در عوض کتاب اصول اخلاقی روزنامه‌نگاران (روزنامه چیست و روزنامه‌نگار کیست) که در بهمن ماه ۱۳۳۵ به وسیله همان نویسنده منتشر شده، به اشتباه و به طور ناقص زیر نام «روزنامه چیست و روزنامه‌نگار کیست» در ردیف ۳۴۱ بدون ذکر تعداد صفحات و تاریخ نشر ۱۳۳۴ به جای ۱۳۳۵ آمده است. کتاب تاریخ مطبوعات در ایران و جهان تألیف جهانگیر صلح‌جو که در آبان ماه ۱۳۴۸ به وسیله انتشارات سیمرغ چاپ شده و در محدوده زمانی مورد بررسی کتاب‌شناسی مذکور جای دارد، از قلم افتاده است. کتاب آیین روزنامه‌نگاری فریدون پیرزاده که خارج از محدوده زمانی مذکور است و در فروردین ۱۳۴۱ منتشر شده، بدون ذکر تاریخ انتشار در کتاب‌شناسی مورد بحث آمده است.

ب) جامع نبودن

اگر همان مقطع زمانی ۱۳۴۷ تا ۱۳۵۵ مورد نظر مؤلف را در نظر بگیریم، با کتابهایی مواجه خواهیم شد که در آن مقطع منتشر شده، ولی در کتاب‌شناسی رسانه‌های گروهی نیامده‌اند. به عنوان مثال: کتاب بررسی محتوای برنامه‌های رادیو ایران که توسط انتشارات دانشگاه تهران، انتشارات دانشکده علوم ارتباطات اجتماعی و وزارت فرهنگ و هنر سه بار به چاپ رسیده و تاریخ انتشار آن ۱۳۵۳ بوده و به وسیله

سال انتشار	عنوان	مؤلف	ناشر	تعداد صفحات
۱۳۴۷	فهرست مطالب درباره وسایل ارتباط جمعی (رادیو، مطبوعات، سینما، تلویزیون، تانز)	مرتضی کتبی	موسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی دانشگاه تهران	۱۳۱ص.
۱۳۵۴	کتاب‌شناسی موضوعی رسانه‌های گروهی در ایران	ناصر همایون	سازمان رادیو تلویزیون ملی ایران	۵۴ص.
۱۳۵۶	کتاب‌شناسی رسانه‌های گروهی	مهدین دستمالچی	مرکز اسناد فرهنگی آسیا	۲۵۰ص.
۱۳۵۸	کتاب‌شناسی موضوعی رسانه‌های همگانی	بیژن حمزلیو	پژوهشکده علوم ارتباطات و توسعه	۹۹ص.
۱۳۶۴	کتاب‌شناسی ارتباطات بین‌الملل	کاظم معتمدنژاد اسدالله معتمدنژاد	دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی	۴۴ص.
۱۳۶۶	کتاب‌شناسی روزنامه‌نگاری	حمید مقدم‌فر	روزنامه اوحدی	۹۵ص.
۱۳۶۶	کتاب‌شناسی توصیفی تبلیغ (جلد اول)	مرکز مطالعات تبلیغ	دانشکده تبلیغ دانشگاه امام صادق	۲۸ص.
۱۳۶۷	کتاب‌شناسی توصیفی تبلیغ (جلد دوم)	مرکز مطالعات تبلیغ	دانشکده تبلیغ دانشگاه امام صادق	۲۳ص.
۱۳۶۷	کتاب‌شناسی (ضمیمه کتاب جامعه‌شناسی وسایل ارتباط جمعی)	باقر ساروخانی منوچهر محسنی	انتشارات اطلاعات	۱۱ص.

در ۱۲۲۱ صفحه نوشته شده است. از ۱۳۲۷ تاکنون فهرستهای متعددی از سوی کتابخانه ملی ایران، کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران، کتابخانه آستان قدس رضوی و... منتشر شده است.

کاستیهای کتاب‌شناسی‌های موجود

بی‌شک تلاشهای انجام شده طی ۲۲ سال گذشته برای تدوین کتاب‌شناسی‌های ارتباطات

پیشینه تدوین فهرست جراید در ایران اگر فهرستهای جراید را نیز نوعی کتاب‌شناسی تلقی کنیم، سابقه تنظیم چنین فهرستهایی در ایران، به حدود ۵۷ سال پیش از تدوین اولین کتاب‌شناسی خاص در این زمینه می‌رسد.

گویا ۷۹ سال پیش، نخستین فهرست جراید فارسی توسط رابینو کنسول انگلیس در رشت

تاکنون حداقل ۹ کتاب‌شناسی

در زمینه ارتباطات اجتماعی بصورت کتاب یا

پلی کپی وزیراکس

منتشر شده است که هیچکدام آنها فهرستگان

توصیفی-موضوعی نیست.

صدرالدین الهی، کاظم معتمدنژاد و مهدی محسنیان راد تدوین شده است و در محدوده زمانی مورد بحث می‌گنجد، از قلم افتاده است. یا جزوهای متعدد منتشر شده از سوی دانشکده علوم ارتباطات اجتماعی از جمله: ارتباطات و ساخت اجتماعی و اقتصادی: ترجمه همایون حسینیان تهرانی- اردیبهشت ۱۳۵۴.

ج) غلطهای ارجاعی

در فهرست راهنما (صفحه ۲۳۱) زیر نام «کتبی، مرتضی» به ردیف ۶۳۸ ارجاع داده شده، در حالی که در متن کتاب مطلب مورد نظر در ردیف ۶۳۷ قرار داد.

د) مشخص نبودن تعریف رسانه‌های گروهی

برای وسایل ارتباط جمعی تعریفی علمی مدنظر نبوده است، آنچنان که موارد مربوط به اطلاع‌رسانی آن هم به‌طور پراکنده وارد حوزه ارتباطات جمعی شده است. مثلاً: جزوه دانشجوی کتابخانه کار مهدی حسینیان راد که در ۱۴ صفحه در سال ۱۳۵۱ از سوی دانشکده علوم ارتباطات اجتماعی منتشر شده و در ردیف ۴۳۸ آمده. یا مقاله نقد کتاب کتابخانه‌های کودکان نوشته لیونل مک کولین از نامه انجمن کتابداران ایران، که در ردیف ۴۵۶ آمده است. بسیاری از نقدهای فیلم که جزی دادن آن در حوزه وسایل ارتباطات جمعی سؤال برانگیز است، نیز حجم عظیمی از ردیف‌های کتابشناسی مذکور را شامل می‌شود.

ها) کمبود منابع مورد استفاده

در فهرست نشریات دیده شده (صفحات ۲۴۵-۲۴۶) می‌بینیم که جای دوره مجله رادیو ایران و یادوره مجله سخن خالی است. علاوه بر آن بسیاری از کتابهایی که در زمینه‌های علوم اجتماعی منتشر شده بخشهایی از آنها به وسایل ارتباط جمعی اختصاص دارد، در این مجموعه جایی ندارد. همچنین در این مجموعه به منابع دیگری چون رساله‌های دانشگاهی مراجعه نشده است.

و) نداشتن چکیده و موضوعات کلیدی کتابشناسی مذکور صرفاً حاوی اطلاعات کتاب‌شناختی کتابها و مقاله‌هاست و فاقد چکیده و موضوعات کلیدی است.

ویژگی‌های فهرستگان موضوعی پیشنهادی

فهرستگانی که تدوین آن مورد نظر است

مجموعه‌ای خواهد بود که دارای ویژگیهای زیر است:

الف استفاده از تعریف عملی ارتباطات اجتماعی، به جای رده‌بندیهای معمول در کتابخانه:

برای تدوین این فهرستگان به جای استفاده صرف از رده‌بندی کنگره یا رده‌بندی دهمدی دیویی، تعریفی از حوزه کار تدوین خواهد شد. در آن تعریف مشخص می‌شود که آیا مقاله‌های مربوط به کتابخانه و یا نقد فیلم جایی در این حوزه دارند؟ آیا کتابهای مربوط به تبلیغ^۶ و تبلیغات بازرگانی^۷ در این حوزه جای خواهند گرفت؟ و به سؤالیهای از این قبیل، به دقت پاسخ داده خواهد شد و سرانجام حاصل پاسخ با رده‌بندیهای مذکور منطبق خواهد گردید.

ب) مراجعه مستقیم به اصل منبع

کوشش خواهد شد اصل منابعی که در کتابشناسی خواهد آمد، از نزدیک بررسی شود. بدیهی است برای تهیه چکیده و موضوعات کلیدی کتابها و مقاله‌ها، این بررسی ضروری است. نتیجه این عمل، آن است که اطلاعات به صورت دست اول و مستند نقل خواهد شد.

ج) دارا بودن چکیده و موضوعات کلیدی

تدوین چکیده برای کتابها و رساله‌ها و... همچنین تدوین موضوعات کلیدی برای تمام منابع، سبب خواهد شد که کتابشناسی مورد نظر از یک راهنمای ابتدایی تبدیل به یک دستنامه^۸ کمکی برای پژوهشگران شود.

د) فهرست موضوعات کلیدی

استفاده از کامپیوتر در بخشی از عملیات تدوین فهرستگان موضوعی پیشنهادی، این امکان را به استفاده کننده از این فهرستگان خواهد داد که تقریباً در بررسی بعدی خود هیچ منبعی را از قلم نیندازد. فهرستگان مورد بحث همچنین برای سهولت در بازیابی اطلاعات از سه نمایه به نامهای «موضوع نامه»، «نام‌نامه»، و «عنوان‌نامه» سود خواهد برد.

ه) ویژگی فهرستگانی

ذکر محل‌های معتبر نگهداری کلیه منابع آمده در کتابشناسی پیشنهادی، سبب خواهد شد که محققان از نحوه دسترسی به منبع نیز آگاه شوند و این امر از جستجوهای بی‌ثمر و وقت‌گیر

جلوگیری می‌کند.

و) ذکر منابع نادر

استفاده از رساله‌های دانشگاهی، گزارشهای تحقیقی اداری و همچنین منابع غیرمکتوب سبب خواهد شد که منابع نادری که بسیاری از محققان از وجود آنها بی‌اطلاع هستند، در حوزه عملیات تحقیق آنان جای گیرد.

6. Propaganda
7. Advertising
8. Hand Book

● کاملترین فهرست مطبوعات

با عنوان

«تاریخ جراید و مجلات ایران»

به همت محمد صدر هاشمی تهیه شده و مشتمل

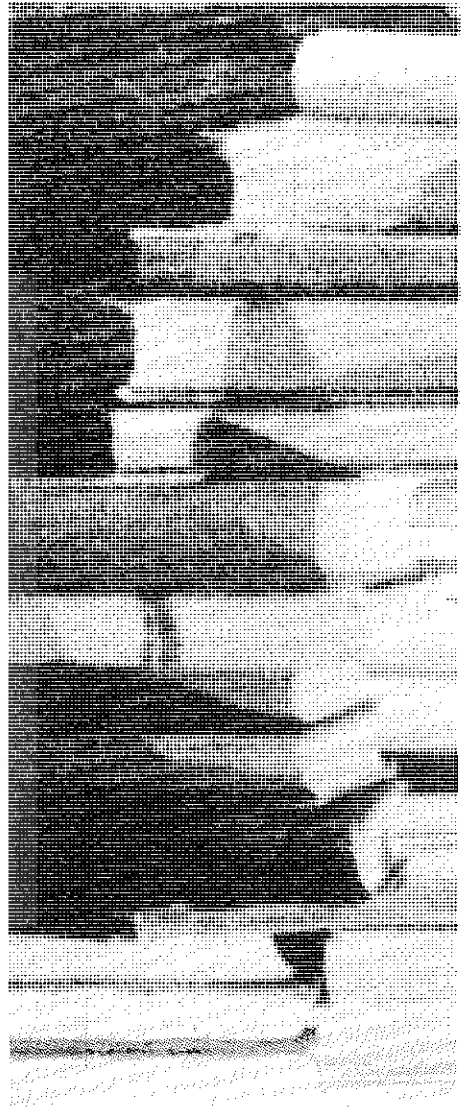
بر ۱۱۸۶ روزنامه در ۱۲۲۱ صفحه است.

ز) محدود نبودن مبداء

در این فهرستگان مبداء زمانی خاصی مورد نظر نخواهد بود و کوشش خواهد شد حتی الامکان از منابع قدیمی تر از آنچه در کتابشناسی قبلی آمده است نیز استفاده شود.

ح) استفاده از دوره‌های کامل مجلات مرتبط

در این تحقیق، دوره کامل مجلات، سروش، تماشا، تحقیقات روزنامه‌نگاری، رادیو ایران، پیک صدا و سیما، پیک‌روز (نشریه داخلی سازمان رادیو تلویزیون ملی ایران)، همراه با دوره کامل مجلات سخن، یغما، هنر و مردم،

پیام یونسکو، فرهنگ و زندگی، فیلم، فیلم و هنر، مسایل ایران، نگین و... مورد نظر قرار خواهد گرفت.

نحوه تدوین فهرستگان موضوعی پیشنهادی (الف) کتاب

● استخراج اطلاعات کتابشناختی شامل: نام نویسنده یا نویسندگان، عنوان کتاب، نام مترجم و دیگر افرادی که به نحوی در پیدایش اثر دخالت دارند، نوبت ویرایش، محل نشر، ناشر، تاریخ انتشار، تعداد صفحات، مشخصات ظاهری (جدول، نمودار، تصویر، فهرست منابع، واژه‌نامه و فهرست اعلام).

● محل نگهداری کتاب (فهرستگان)، شامل حداقل نام یک کتابخانه معتبر که کتاب مذکور را نگهداری می‌کند.

● مطالعه فهرست مندرجات و مقدمه کتاب و استخراج و تدوین چکیده‌های از آنها.

● استخراج موضوعات کلیدی از چکیده مذکور.

ب) بخشی از یک کتاب

با توجه به آنکه برخی کتابها مستقلاً مربوط به حوزه این مطالعه نیستند، بلکه تنها بخش یا فصلهایی از آن مرتبط است (مانند فصل اول و دوم کتاب دوم از جلد اول کتاب از صباتانیا ۲۴/ صفحه)، ضروری است که منابع مذکور نیز مورد استفاده قرار گیرند.

با این گونه منابع مانند مقاله‌ها رفتار خواهد شد.

ج) رساله‌ها:

● رساله‌های فارغ‌التحصیلان دانشگاههای داخل کشور.

با توجه به این که یکی از مهمترین منابع در مطالعات ارتباطات جمعی در ایران می‌تواند رساله‌های فارغ‌التحصیلان دانشکده علوم ارتباطات اجتماعی، دانشکده صدا و سیما، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران و دانشگاه علامه طباطبایی و برخی از رساله‌های دانشکده‌های ادبیات و علوم انسانی در تهران و شهرستانها باشد، ضروری است اطلاعات کتابشناختی رساله‌های مذکور با ذکر مراکز نگهداری آنها، چکیده و موضوعات کلیدی آورده شود (نحوه عمل مشابه کتاب است).

● رساله‌های فارغ‌التحصیلان دانشگاههای خارج از کشور
با توجه به اینکه برخی از دانشجویان ایرانی

خارج از کشور، رساله‌های معتبری در زمینه وسایل ارتباط جمعی ایران به زبانهای بیگانه تدوین کرده‌اند، کوشش خواهد شد آن دسته از رساله‌های مذکور که چکیده آنها در وزارت علوم ایران با فهرستهای U. M. I. و سایر منابع و راهنماها ثبت شده، به فارسی ترجمه شده و همراه با اطلاعات کتابشناختی آورده شود.

د) مقاله‌ها

● استخراج اطلاعات کتاب شناختی شامل: نام نویسنده یا نویسندگان، عنوان مقاله، مترجم و دیگر افرادی که به طریقی در پیدایش اثر دخالت دارند، نام مجله یا روزنامه، سال یا دوره انتشار مجله (در مورد روزنامه‌ها به ذکر شماره مسلسل اکتفا خواهد شد)، شماره مجله، تاریخ انتشار، صفحات در بر گیرنده مقاله.

● محل یا محل‌های نگهداری دوره مجله یا روزنامه، حداقل نام یک کتابخانه معتبر.

● استخراج موضوعات کلیدی از متن مقاله.

ها) گزارشهای رسمی و اداری

طی دهه‌های اخیر برخی گزارشها از سوی مؤسسه‌های دولتی یا مراکز تحقیقاتی مانند واحد تحقیقات اجتماعی صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران، مرکز مطالعات تبلیغ دانشگاه امام صادق (ع)، وزارت ارشاد اسلامی و ... به صورت زیراکس و در تیراژ اندک تدوین شده است که می‌تواند منابع مفیدی برای تحقیقات بعدی بشمار آید.

کوشش خواهد شد گزارشهای مذکور نیز با ذکر محل نگهداری، به شیوه رساله‌ها تدوین شود.

و) پلی‌کپیهای درسی

دانشکده‌هایی که طی ۲۵ سال گذشته (دانشکده حقوق دانشگاه تهران، دانشکده علوم ارتباطات اجتماعی، دانشکده صدا و سیما، دانشکده هنر، دانشکده تبلیغ دانشگاه امام صادق، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران و گروه ارتباطات دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی) به آموزش ارتباطات پرداخته‌اند، اقدام به انتشار پلی‌کپیهای درسی کرده‌اند که می‌تواند منبع بسیار مفیدی برای مطالعات مربوط به این حوزه باشد. نحوه گردآوری اطلاعات کتابشناختی منابع مذکور و تنظیم آنها، مشابه کتاب خواهد بود.

● ۷۹ سال پیش نخستین

فهرست جراید فارسی توسط رابینوکنسول انگلیس در رشت

منتشر شد.

سه سال بعد، رساله‌های از سوی محمدعلی خان تربیت تدوین

و به وسیله ادوارد براون به انگلیسی ترجمه و منتشر شد.

منابع غیرمکتوب (میکروفیلم، فیلم، نوار ویدئو و...)

باتوجه به آنکه برخی از منابع مکتوب مستقیماً مربوط به وسایل ارتباط جمعی است، مثل سریال تلویزیونی «نفوذ»، می‌توان منابع مذکور را نیز به صورت ضمیمه وبا استفاده از شیوه‌های مرسوم فهرست و به این مجموعه اضافه کرد.

در زیر نمونه‌هایی از نحوه تنظیم اطلاعات کتابشناختی برای چند مورد از منابع فوق ارائه می‌شود:

کتاب:

کازنو، ژان. جامعه‌شناسی وسایل ارتباط جمعی / نوشته ژان کازنو، ترجمه باقر ساروخانی - منوچهر محسنی - تهران: اطلاعات، ۱۳۶۷ - ه. ۴۱، ص. - کتابنامه در پایان هر فصل به انضمام کتابشناسی گزیده ارتباطات جمعی: ص ۳۹۱-۴۰۱ - واژه‌نامه: ص ۴۰۳-۴۱۶.

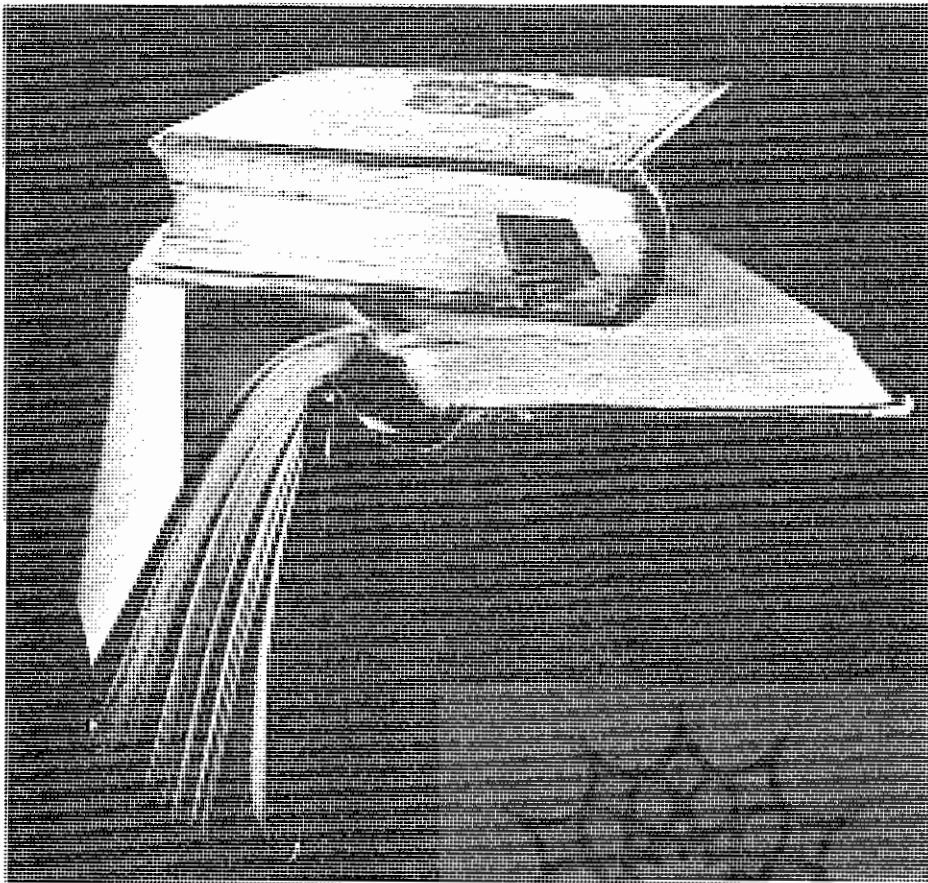
TUC محل نگهداری (کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران)

چکیده: دیدگاهها، زمینهها و روشهای ارتباط جمعی، مردم و طرز تلقی آنان از وسایل ارتباط جمعی، نقش و اثرات وسایل ارتباط جمعی (امور جنسی و خشونت، دنیای کودک‌کان، زندگی خانوادگی) فرهنگ و تکوین نوین، زمینه فرهنگی و فرهنگ جمعی، تغییرات در زمینه فرهنگی تأثیر وسایل ارتباط جمعی بر فضاهای اجتماعی، تأثیر اورویزیون بر جوامع اروپایی، پیش‌بینی وسایل ارتباط جمعی در سال ۲۰۰۰ و بعد از آن، اقسام مصنوعی، نوار تلویزیونی، تلویزیون کابلی، رنگ در چاپ، وسایل ارتباط جمعی و توسعه اجتماعی اقتصادی، تأثیر وسایل ارتباط جمعی در جهان سوم، وسایل ارتباط جمعی و اوقات فراغت، ورزش و وسایل ارتباط جمعی، بتهای سینمایی و وسایل ارتباط جمعی و تأثیر وسایل ارتباط جمعی بر قشر بندی اجتماعی مباحثی هستند که در این اثر به آنها اشاره شده است.

موضوعات کلیدی: اثرات وسایل ارتباط جمعی، اورویزیون، اقسام مصنوعی، نوار تلویزیونی، تلویزیون کابلی، چاپ: اوقات فراغت.

جزوه درسی:

سدیعی، نعیم. تجزیه و تحلیل محتوا: روش جمع‌آوری اطلاعات، کدگذاری و تنظیم

جدولهای توزیع فراوانی. - تهران: دانشکده علوم اجتماعی مجتمع دانشگاهی ادبیات و علوم انسانی، ۱۳۶۲ - ۲۴ ص. - جدول - (انتشارات دانشکده علوم اجتماعی مجتمع دانشگاهی ادبیات و علوم انسانی، جزوه شماره ۱۵)

TAUCS محل نگهداری (دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی)

چکیده: در کار بررسی محتوای وسایل ارتباط جمعی یکی از مسایل عمده‌ای که پژوهشگر با آن روبروست، نحوه گردآوری اطلاعات و کدگذاری واحد تحقیق به صورت دقیق و منظم می‌باشد. در این جزوه مسایل زیر مورد بحث قرار گرفته است: تجزیه محتوای پیام و تهیه جداول لازم برای تحلیل، انتخاب واحدهای تحقیق، شمارش داده‌ها.

موضوعات کلیدی: وسایل ارتباط جمعی - تجزیه و تحلیل محتوا.

مقاله:

معمد نژاد، کاظم. «نقش مطبوعات در روابط بین‌المللی»، تحقیقات روزنامه - نگاری، س. ۲، ش. ۷ (تیرماه ۱۳۴۶)، ۱۳-۱۶.

TNAU محل نگهداری (دانشگاه شهید بهشتی)

موضوعات کلیدی: ارتباطات بین‌الملل - تأثیر مطبوعات، تأثیر مطبوعات در ارتباطات بین‌المللی. گزارش:

محسنیان‌راد، مهدی. «بررسی تلویزیون در سه دوره (شریف امامی)، (از هاری و بختیار)، (بازرگان)»: مهدی محسنیان‌راد، هوشنگ عباس‌زاده، شهلا اردلان، شهلا خردمند، مه‌ری امین‌پور و شیرین جاهد، گزارش تحقیقات ارتباطات اجتماعی، ش. ۲ (خرداد ۱۳۵۹)، ۵-۳۳.

موضوعات کلیدی: تلویزیون و انقلاب اسلامی. تلویزیون در دوران انقلاب (۱۳۵۷-۱۳۵۸).